

היסטוריה

בני אדם ובעלי חיים בעולם הסיני

העורכים:

עופר אשכנזי, מיכל בירן, רות ג'יניאו, דניאלה דוויק

עורך אורח:

ניר אביאלי

גיליון 54 • אלול תשפ"ה

כתב עת של

החברה ההיסטורית הישראלית • ירושלים

מועצת המערכת:

פרופ' סטיבן אשהיים, פרופ' דרור זאבי, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' יוסף קפלן,
פרופ' רגון קצוף, פרופ' אילנה קראוזמן בן-עמוס, פרופ' רון רובין, ד"ר אילן רחום,
פרופ' שולמית שחר, פרופ' אהרן שי

מוזכ"לית החברה ההיסטורית הישראלית: ד"ר צאלה רובל

מרכז המערכת: עוז טמיר

עורכת לשון: רעות יששכר

הבאה לדפוס: נעה גרינולד-עסיס

יוצא לאור בסיוע משרד התרבות והספורט

מאמרים יש לשלוח למערכת כשהם מודפסים ברווח כפול ומותקנים על פי 'הנחיות להגשת כתבי יד לכתב העת "היסטוריה"' המופיעות באתר האינטרנט של החברה ההיסטורית הישראלית: www.historical.org.il. המערכת מבקשת מן המחברים לשלוח למערכת בדוא"ל קובץ בתוכנת וורד בצירוף תקציר אנגלי לכתובת historia@history.org.il

כתובת המערכת: ת"ד 10477, ירושלים 9110401

טלפון: 02-5650444/5 פקס: 02-6712388

דואר אלקטרוני: historia@history.org.il

אתר אינטרנט: www.historical.org.il

ISSN 0334-4843 • כל הזכויות שמורות לחברה ההיסטורית הישראלית, תשפ"ה

אין להעתיק או להפיץ חוברת זו או קטעים ממנה, בשום צורה ואופן, אלקטרוני או מכני, לרבות צילום או הקלטה, ללא קבלת אישור בכתב מהמוציא לאור

סידור ועימוד: רונית גלעד • הדפסה: אלקן פרינט, ירושלים

תוכן העניינים

5	נִיר אֲבִיאֵלִי	אנשים ובעלי חיים בעולם הסיני: מבוא
13	גדעון שלח-לביא	בני אדם, בעלי חיים ומה שביניהם בתקופת הברונזה בסין
41	נועה גרס	סוסים בבִּיג'ינג: הכלכלה החקלאית בשירות מערך גידול הסוסים בבירת שושלת מינג, 1400–1450
65	מאיר שחר	התאֵו כֵּאל בדת הסינית
85	נִיר אֲבִיאֵלִי	על גברים, תיישים וציפורי שיר: יחסי אדם-חיה וגבריות וייטנאמית עכשווית
	דברי זיכרון	
107	אלכסנדר יעקובסון	לזכרו של עמנואל סיון
	ביקורות ספרים	
113	אליה יפה	מִיָּם שְׁבוּי לִיָּם הַשּׁוֹדָדִים (דניאל הירשזון, ים השודדים: עבדות, תקשורת וסחר במערב הים התיכון בעת החדשה המוקדמת)
121	תמר נוביק	זמן מקומי, סדר אימפריאלי (אבנר וישניצר, היו זמנים: על שעונים ואנשים בשלהי התקופה העוסמאנית)
V	סיכומים באנגלית	

המשתתפים בקובץ

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, avieli@bgu.ac.il	פרופ' ניר אביאלי
האוניברסיטה העברית בירושלים,	פרופ' גדעון
gideon.shelach@mail.huji.ac.il	שלח-לביא
אוניברסיטת תל-אביב, noagrass@gmail.com	ד"ר נועה גרס
אוניברסיטת תל-אביב, mshahar@tauex.tau.ac.il	פרופ' מאיר שחר
האוניברסיטה העברית בירושלים,	פרופ' אלכסנדר
alexander.yakobson@mail.huji.ac.il	יעקובסון
אוניברסיטת תל-אביב, eliahj@mail.tau.ac.il	אליה יפה
האוניברסיטה הטכנית של מינכן, tamar.novick@tum.de	ד"ר תמר נוביק

תקצירים ומפתחות למאמרים המופיעים בכתב עת זה מתפרסמים בתוך:
Historical Abstracts and America: History and Life

תמונת השער:

"אם העולם הפרה אלת הברכה"

Museum of International Folk Art, Gift of the Girard Foundation Collection,
A.1981.28.574

ראו במאמרו של מאיר שחר, עמ' 82

עיצוב העטיפה: דודו הראל

מִיָּם שְׁבוּי לַיָּם הַשּׁוֹדְדִים*

דניאל הרשנזון, ים השודדים: עבדות, תקשורת וסחר במערב הים התיכון בעת החדשה המוקדמת (בלשון עבר), תרגמה ברוריה בן ברוך, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס והחברה ההיסטורית הישראלית, ירושלים תשפ"ב, 362 עמ'

אליה יפה

הים התיכון כמרחב גלובלי וייחודי, אשר מצדיק התמקדות היסטורית בו הן כציר גאו-פוליטי מרכזי והן כיחידה טריטוריאלית, עומד מאמצע המאה שעברה במוקדה של ספרות היסטוריוגרפית ענפה. מחקרו הנודע של פרננד ברוּדֶל (Braudel), העוסק בהתפתחויות שחלו במרחב הים תיכוני במאה השש עשרה במבט היוצא מאירופה – גם אם מתוך פרספקטיבה רחבה של *Longue durée* – מעצב מאז פרסומו בשנת 1949 ועד היום הבנה של אגן הים התיכון כמרחב בעל משמעות להתפתחות רשתות שינוע של סחורות ובני אדם על פני חופיו, רשתות אשר עיצבו מבחינה חברתית את חייהם של השוכנים על חופים אלה.¹ מנגד, הים התיכון הובן גם כזירת האיבקות ממושכת בין האסלאם לנצרות, וכגבול קשיח וקשה למעבר.²

* ביקורת זו נכתבה במסגרת פרויקט המחקר ERC FemSMed 101097386. הדעות המובעות בביקורת מבטאות את דעתו של המחבר בלבד ואינן משקפות בהכרח את הדעות של האיחוד האירופי או של מועצת המחקר האירופית (ERC). האיחוד האירופי והגוף המממן של המחקר אינם נושאים באחריות לגבי דעות אלה.

- 1 חקר הים התיכון במחצית השנייה של המאה העשרים הושפע ממגמות פוסט-קולוניאליות שהדגישו את הפרדת חופי הים התיכון למרחבים שונים בהתאם ליחידות השלטוניות השונות ולטבעם הייחודי. ברוּדֶל כתב נגד המגמה הזאת. ראו: Fernand Braudel, *La Méditerranée et le monde méditerranéen à l'époque de Philippe II*, 9e éd., Paris 1990. לפי גיוס קלפה ומתיו גרנה, הפרדיגמה של האיחוד, שבה דגל ברוּדֶל, גברה בסופו של דבר על מגמות אלה של הפרדה. ראו: Guillaume Calafat and Mathieu Grenet, *Méditerranées: Une histoire des mobilités humaines (1492–1750)*, Paris 2023, pp. 9–16
- 2 ראו למשל Albert Fuess and Bernard Heyberger (eds.), *La frontière méditerranéenne du 15ème au 17ème siècle*, Turnhout 2013. אסופת המחקרים הזאת מבוססת על תפיסת הים התיכון כאזור חיץ, שתנאי המעבר בו משולים למעבר גבול.

הכותרת המקורית של ספרו של דניאל הרשנזון בשפה האנגלית, "הים השבוי" (*The Captive Sea*), כבר יוצרת הרגשה מוזרה של צפיפות, והמרחב הימי מאופיין כלכוד בידי שודדים הסובבים אותו מכל עבר. בתרגום לעברית נבחרה הכותרת "ים השודדים", בהתייחס לאותם שודדים שכבר כבשו את החופש המרחבי של הים והפכו אותו לזירתם הריבונית. בהקדמתו, הרשנזון מחדד את העמדה הזאת. התזה שלו בספר חורגת מהמגמות המחקריות שתפסו את מערב הים התיכון, בייחוד בתקופה שלאחר קרב לפנטו (1571) ובמשך המאה השבע עשרה, כמרחב סטריילי העומד בין יחידות שלטוניות שעסוקות בענייני פנים ובגיבוש עצמי תוך כדי חלוקת חופי הים התיכון ביניהן.³ התזה של הרשנזון אף ביקורתית כלפי המגמות הרואות במסחר שהתפתח בין שני עברי הים סימן לתקופת נורמליזציה ויציבות, אשר פוגגה את העוינות הבין-דתית והותירה את הים כאמצעי אידאלי לשינוע סחורות.⁴

בניגוד לתפיסות הרואות את הים כמרחב של דיאלוג ומסחר, היסטוריית מפעלי השעבוד המתוארים ב"ים השודדים" מלמדת כי האינטראקציות התרבותיות והחברתיות במאה השבע עשרה, ובכלל זה ההכרה ההדדית של חוקי היריב והטמעתם במדיניות כלפיו, צמחו מתוך יחסי אלימות מתמשכים וקבועים. הרשנזון טוען כי בתקופה שבה הים היה זירה גאו-פוליטית נחשקת לציים גדולים, קרבות רבי משתתפים הביאו לרפוסים של שבי שלא כוננו יחסים ארוכי טווח בין הצדדים. השבויים הוחלפו זמן קצר לאחר לכידתם או נמכרו מבלי להשאיר עקבות. לעומת זאת, מפעלי השבי בידי הקורסרים שלכדו שבויים אחדים בפשיטות על החופים או על ספינות, באופן מזדמן, יצרו קשרים אישיים בין השוטים לנשבים במהלך תקופות השבי, שהיו ממושכות למדי. בד בבד נוצרו, לטענתו, רשתות תקשורת שחצו את הים התיכון בין השבויים למדינות המוצא שלהם, באמצעות המסדרונות הימיים שחיברו את הקצוות של דרום אירופה המערבית לצפון אפריקה.

המטרה של הרשנזון היא להראות כיצד תנאי השבי החדשים של העת החדשה המוקדמת היו מרכיב חשוב ביצירת מרחב ים תיכוני אינטגרלי. הוא קורא לתופעה זו בשם "תהליך טרנס-אימפריאלי של התגבשות אזורית". אליבא דהרשנזון, התגבשות זו אינה מתמצה רק בגיבוש היחסים הדיפלומטיים והמדיניים שבין האימפריה הספרדית, ששלטה בחצי האי האיברי וגם בחלקים נרחבים מדרום איטליה, לבין השליטים המוסלמים במגרב.

3 Andrew Hess, *The Forgotten Frontier*, Chicago 1978. הרשנזון טוען כי גם ברודל ראה בחלוקת הים ליחידות שלטוניות תהליך של מודרניזציה, שבמהלכו הפך הים לזירה בין-לאומית מפוררת. טיעון זה מזכיר את התזה המוצגת בספר. ראו: Peregrine Horden and Nicolas Purcell, *The Corrupting Sea*, Oxford 2000.

4 דוגמה לגישה זו אפשר למצוא אצל Wolfgang Kaiser, "L'économie de la rançon en Méditerranée occidentale (XVIe-XVIIe siècle)", *Hypothèses*, 10, 1 (2007), pp. 359-368.

לדבריו, ההתגבשות אף לא הייתה מדיניות מכוונת של הכוחות הפוליטיים האימפריאליים, אלא שהיא עירבה מספר רב של גורמים, שפגשו את תנאי השטח העוינים של הים התיכון. אלה כללו את מי שנפגעו בשל שלילת חירותם או חירות קרוביהם, ואת מי שמפעלם הדתי, המשפטי, המסחרי, הצבאי או המדיני, או השתייכותם למסודות שפעלו באותם מישורים, תבעו מהם רמות שונות של מעורבות בסוגיות השבי והפדיון. מעורבות זו יצרה דפוסי התנהגות וחוקים לא כתובים, שארגנו את כל המרחב הים תיכוני המערבי והשפיעו על חייהם של רבים בקרב האוכלוסייה שחיה במרחב הזה. לטענת הרשנזון, מעורבות זו אף השפיעה על מדיניות מנהיגי האימפריות הים תיכוניות, והם נאלצו להתחשב בצורכיהם של הגורמים הרבים הללו.

חלקים נרחבים בספר משחזרים סיפורים אנושיים של שבי ותנאי עבדות, שכל אחד מהם היה יכול לעמוד כמחקר מיקרו-היסטורי בפני עצמו. כך, למשל, פרשת הילדה המוסלמית השבויה פטימה, שבה פותח הרשנזון את ספרו, מתוארת כזירת מאבק מדינית ודתית שהביאה לידי ביטוי השפעות פוליטיות מגוונות. קורות חייה של פטימה וההקשר האישי של המעורבים בפרשה הושמו בשוליים.⁵ הרשנזון תמיד בוחר להתמקד בכוחות ההשפעה וברשתות התקשורת המתועדות דרכם, ופחות בסביבת החיים של הדמויות הנדונות במרחב המקומי או בגורלן היום-יומי. כל אחת מהפרשות המובאות בספרו מסמנת על מפת ארצות הים התיכון האיבריות והמגרביות קו מקשר בין גורמים מגוונים, הפוזרים במרחבים אלה. הרשנזון מבקש לשרטט דפוסי מדיניות והתנהגות שנוצרו עקב קווי ההשפעה הללו. הקוראים עוברים בעת קריאת הספר בין המיקרו למקרו במהירות מסחררת, בעת שהרשנזון מבסס את טענתו, שלפיה אירועים חוזרים ברמת המיקרו תורמים לעיצוב מדיניות ברמת המקרו. הדמויות המוצגות בספר, הפרט והמשפחה, האדונים המשעבדים, הקהילות העירוניות של השבויים, נזירי מסדרי הפדיון, הסוגים השונים של הסוחרים והמתווכים בעסקי העבדים, הרשויות הכנסייתיות, הציים הימיים בהנהגת קורסרים נוצרים ומוסלמים, שופטים, שליטים של יחידות שלטוניות מקומיות – כולן משפיעות ומושפעות. מוקדי ההשפעה שהספר עוסק בהם מגוונים מאוד, וכולם חיוניים להבנת ההתגבשות של המרחב שהרשנזון מגדיר "ים השודדים". כמגוון הדמויות המאיישות את דפי הספר כך מגוון המקורות המשמשים את המחבר. אלה כוללים את זיכרונותיהם של שבויים וחיבורים פרי עטם, שהועלו לדפוס ועוררו עניין ציבורי לאחר פרסומם; עתירות של שבויים שנשמרו בידי מועצת המלחמה הספרדית, ואף מכתבים של השבויים לבני משפחותיהם. שפע המקורות הללו מלמד על הצעדים שנקטו השבויים בניסיון לזכות מחדש בחירותם. זאת

5 לאחר פרסום המהדורה המקורית של הספר, ראה אור מאמר מיקרו-היסטורי המתמקד בפטימה עצמה: Bruno Pomara Saverino, "The Lonely Girl: External Factors in the Conversion and Failed Ransom of the Turkish–Algerian Fatima (1608–1622)", *Religions*, 14, 5 (2023), p. 609, <https://doi.org/10.3390/rel14050609>

ועוד, עצם קיומם של הכתבים מעיד על רשת תקשורת רציפה בין היבשות ועל השפעתו של המידע שהועבר בה; המידע שזרם בעקבות הקשר הזה נמצא גם במסמכים של כנסיות מקומיות, שהעומדים בראשן ביקשו לדעת מי מקרב צאן מרעיתם מת או התאסלם בשבי. גם מסדרי הפדיון תיעדו את פעולותיהם בקפידה, ורישומיהם כללו לא רק את שמות השבויים שנפדו ואת סכומי הכופר ששולמו, אלא גם את כל תהליך המשא ומתן והמגעים עם האוישים המעורבים בו. תעודות האינוקויזיציה הספרדית כוללות עדויות ובידורים על מתאסלמים ששבו מרצונם או בעל כורחם לאירופה, והועמדו לחקירה בשל המרת דתם. סוכני המידע שהאינוקויזיציה הסתמכה עליהם, שהיו פזורים לאורך דרכי הים והנמלים, מתגלים במהלך הקריאה כגורמי השפעה בפני עצמם. תכתובות פנימיות של מדינאים ואנשי צבא וחיבורים של הוגי מדיניות העוסקים בפולמוסים על פעולות הפדיון מלמדים, על פי הרשנון, על אינטרסים מדיניים ועל הנקודות הרגישות שעיצבו את המדיניות שנקטה באגן הים התיכון. בה בעת חיבורים פרי עטם של נזירים ממסדרי הפדיון, שביקשו להצדיק את קיומם ולהבטיח את המשכיותם, מלמדים על נקודות של רגישות חברתית ודתית אשר היו מנופי השפעה על פעולותיהם.

הרשנון מציין כי בכל הנוגע למרחב הנוצרי של הים התיכון יש שפע יחסי של מקורות מידע, ואילו בכל הנוגע לצד המוסלמי המקורות ששרדו אינם רבים. אף על פי כן הוא מתאמץ להבהיר את התמונה גם מן הצד המוסלמי בכל סוגיה שהוא מתעכב עליה: הן בנוגע למדיניות החוץ כלפי המדינות הנוצריות והן בנוגע למדיניות הפנים כלפי השבויים הנוצרים והמתאסלמים וכלפי משפחות השבויים המוסלמים. לשם כך הרשנון נעזר במקורות שנמצאו בצד הנוצרי. הוא מקפיד להדגיש זאת כנורת אזהרה לגבי מסקנותיו בעניין זה וכקריאה להיסטוריונים בעתיד לתור אחר מידע מהמגרב שטרם נחשף.

פרקי הספר מסודרים לפי תמות מרכזיות. הפרק הראשון מתמקד במרחב הפעולה של השבויים בשלבים שונים של תקופת שעבודם ובמצבי עבדות שונים, בדגש על יכולות התנועה שלהם במרחב. פרק זה גם דן באפשרויות שעמדו בפני השבויים לעצב את גורלם ואת יחסיהם עם משעבדיהם, וביכולתם לבסס מערכת קשרים עם מגוון אנושי ברבדים שונים של החברה המשעבדת. כבר בפרק זה המחבר מבסס אפוא את נקודות המוצא שבהן יפתח את הדיון במרחבי פעולה חוצי ים, גם אם בינתיים מעגל ההשפעה הזה נבחן במרחבו המוגבל של השבוי, דוגמת היכולות של המשועבדים לאגור משאבים בצורה של מסחר לא פורמלי, שסייע להם להפעיל רשתות חברתיות כאמצעי תקשורת ואף לארגן מבצעי בריחה. הפרק מתמקד אף באפשרויות לניעות חברתית, ובמקרים מסוימים אף ליציאה ממצב השעבוד, שהמרות הדת גילמו בתוכן, לצד התפקיד שנודע להן במניעת חזרתם של השבויים למולדתם. עם זאת, הרשנון מראה כי המרות הדת לא מנעה מהמומרים לשמור על קשריהם עם בני משפחותיהם שמעבר לים. בפרק זה אנו למדים כי סוכני המרה היו גורם חברתי בעל

מסוגלות גבוהה לשמש "אנשי מעבורת סוציולוגיים" וחוליה חברתית מקשרת בין גדות הים התיכון.⁶

בפרק השני עובר הרשנון לדון בגורמים בסדר גודל אחר. הוא מתאר באריכות את הנסיבות הגאוגרפיות שהביאו לנחיצותם של מפעלי הפדיון הגדולים. גיבוש המלוכה הספרדית, שהחל עם השלמת הרקונקיסטה, נמשך למעשה לאורך המאה השש עשרה, וניסיונות להחיל את מפעל הניצור גם על חופי המגרב היו כרוכים בקרבות גדולים, ולא צלחו בסופו של דבר. רק אז החל הים התיכון להיתפס כגבול בין עולם האסלאם לנצרות הקתולית. בהקשר זה הרשנון מציג את אחת הטענות המרכזיות של הספר: לטענתו, דווקא האלימות ההדדית, שהופעלה בצורה מזדמנת אך מאורגנת היטב בדרכי הים ובפשיטות על החופים, היא שגרמה למצב שבו אוכלוסייה גדולה יותר של נתינים מצאה את עצמה מצד אחד מורחקת ומשועבדת בארצות מוסלמיות, כשהאפשרות לשאת ולתת לשחרורה תבעה מבצעים בסדר גודל נרחב, ומצד שני קרובה מספיק כדי שהמגע והתקשורת איתה לא יאבדו. המצב הזה הוא שעיצב את היחסים בין שני עברי הים גם מבחינה מדינית. אוכלוסיית השבויים, שאותה היה צורך לגאול מבחינה דתית באמצעות השבתה לחיק הטריטוריה הנוצרית, משכה אליה נותני חסות שבאמצעותם הושגו גם הישגים פוליטיים תחת אצטלה דתית. זו שעת העלייה של מסדרי הפדיון, אשר נוסדו עוד בימי הביניים אך כעת נהנו מחסותה של המלוכה הספרדית, שבד בבד גם הגדילה את הפיקוח עליהם.

בין נותני החסות לסוגיית השבויים נוצרה אפוא תחרות. זו התקיימה בין המסדרים השונים, שהלכו וגדלו, ובין מלך ספרד לאפיפיור. הלחץ הגובר מצד בעלי היכולת מבין השבויים ומצד בני משפחותיהם לפדיון מהיר ויעיל הכניס עוד גורמים רבים למשוואה במהלך המאה השבע עשרה. סוחרים, שהשתמשו במצוקת השבויים הן לרווחים מפעילות הפדיון והן להצדקת המסחר עם המגרב המוסלמי, היו עוד צד בתחרות הזאת. אליהם נוספו סוכני הפדיון בצפון אפריקה. שיתוף הפעולה עם מתווכים יהודים משני עברי הים לצורכי הפדיון היה נחוץ הן לסוחרים הנוצרים והן לחברי מסדרי הפדיון. הרשנון מסביר כי הפניית המשאבים הגדולים שהושקעו בפדיון גרמה לפולמוס תמידי בספרד, והוגים ומדינאים הציעו פתרונות צבאיים לבעיה. בפולמוסים אלה באה לידי ביטוי גם השאיפה לטהרנות דתית ולנתיקת כל קשר עם העולם המוסלמי. הדבר מראה כי מפעלי הפדיון הובנו כמכוננים יחסי גומלין תרבותיים.⁷

6 על תפקידי המומרים כמתווכים בין תרבויות ראו ביתר הרחבה: Bartolomé Bennassar and Lucile Bennassar, *Les chrétiens d'Allah: L'histoire extraordinaire des renégats, XVIe-XVIIe siècles*, Paris 1989. בנאסר ובנאסר מתמקדים בהגדרות של אמונה, זהות ונאמנות, ובסובלנות הדתית של המומרים וכלפיהם, ואילו את הרשנון מעניין יותר טווח ההשפעה של המרת הדת.

7 מערכת הפדיון כהגנה פוליטית-דתית נדונה בהקשר הצרפתי גם אצל: Gillian Weiss,

הפרק השלישי עוסק אף הוא בפדיון, אך חוזר להתמקד בפרט השבוי ובהתנסויות שלו. המשא ומתן בין המשועבדים לאדוניהם ובין השבויים לפודיהם מצטייר לאורך הפרק כארוך, מסוכן ומתיש. מאחר שזהותו של השבוי השפיעה על סכום הפדיון, כבר מראשית תקופת השבי התנהל "משחק" של הסתרה וגילוי של הפרטים המזהים בין השבוי לאדונו. שבויים אחרים שימשו כמרגלים בעניין זה כלפי שני הצדדים, ובמקרים מסוימים דווקא מידע שקרי במכוון היה עלול לעכב את הפדיון. כבר כאן אנו נתקלים בצורך החיוני במידע, צורך המודגש לכל אורך הספר. פרק זה מתמקד בתחנות הראשונות של זרימת המידע, המופץ אליהן באופן ישיר ובכונות מכוון. זרימת מידע בין השבוי לבני משפחתו הייתה חיונית ביותר. אך לפעמים התכתובת הזאת, שכללה תיאור של סבל או איום על המרת דת בכפייה, הייתה בעצמה תכסיס שנועד לזרז את בני המשפחה לפעול למען פדיון מהיר ככל האפשר. איסוף דמי הפדיון מטעם המשפחה כלל עתירות לשלטונות, המעמידות תיעוד חשוב על מצבי השבי השונים. קרובי משפחה משני עברי הים התיכון פעלו למען פדיון שבויים מהצד היריב, שהיה מבוקש על ידי בני משפחתו, כדי להחליפו ביקר להם. אם מי שנשבה שועבד בידי רשות שלטונית, הסכם החליפין היה מלווה בתהליך ארוך. השלטונות בדקו כי פירות שעבודו של השבוי אינם נחוצים להם ווידאו שיוכלו להשיגם בנקל באמצעות שבוי אחר, וכי תחומי עיסוקו של אותו שבוי אינם יוצרים סכנה עתידית במידה שישבו למולדתו. גם במקרים אלה, היו המשפחות מתבקשות להעביר מידע מהימן, שנחקר ואושר באמצעות עדויות אופי על מקור המידע. כך רבים נחשפו למידע הרב שהועבר, והמחויבות לפדיון יחיד גררה סדרות שלמות של בירורים חוצי ים ועל כן אפשר להבין על נקלה מדוע המחזיקים במידע שכזה נתפסו כבעלי חשיבות. דמויות אלה, שהיו לרוב חלק מהאוכלוסייה המשועבדת או כאלו שהשתייכו אליה בזמן מסוים, בטרם שוחררו, וכן סוכני פדיון, סוחרים וגזירים, יצרו באמצעות ההשפעה שנודעה להם את ההאחדה של הים התיכון.

הפרק הרביעי ממשיך לעסוק בזרימת המידע בין שני עברי הים. בפרק זה הדיון מתרחב לשדה החברתי ולשדה הדתי, וכן למיסודם הטריטוריאלי על נתינים מעבר לים, כאשר נתינים אלה חוברו להתנהלות החברתית והדתית של מוסדות במדינת האם שלהם. החיבור הזה נעשה מצד אחד דרך הקרבה התודעתית של השבויים למשפחותיהם ולקהילותיהם בארצות המוצא, ומצד שני על ידי הצורך של אותן קהילות ומשפחות להנכיח את השבויים "כישויות משפטיות וחברתיות" הפועלות מרחוק לצד היותן כלולות במארג החברה המקומית במדינת השעבוד. הרשנון מדגיש כי מכתביהם של השבויים לא היו פרטיים, אלא נקראו בפומבי. מתאסלמים ששבו לארצות מוצא נוצריות נדרשו להביא עדויות לפני האינקוויזיציה על נסיבות התאסלמותם כדי להעיד על אילוניהם, על טוהר ליבם ועל טובות שגמלו בעקבות

המרת הדת לחבריהם הנוצרים המשוועבדים. מכתביהם של שבויים אחרים אימתו את גרסתם או הפריכוה. על אף תנאי העבדות, הרשנון מצייר את האוכלוסייה הנוצרית בשבי כקהילה נוצרית פריפריאלית שאינה מנותקת לחלוטין ממרכזי השלטון שלה.

בפרק החמישי הרשנון מראה כי אף שמעגלי האלימות כלפי השבויים הוצגו מכל צד כצעדי תגמול, כאשר הצד שכנגד הואשם כמחולל של האלימות הזאת, למעשה הם נתפסו כחריג קבוע במחזוריות רחבה הרבה יותר שביססה איוון מסוים בין שני הצדדים. קהילות המוצא קישרו את גורל השבויים שלהן לגורלם של השבויים שהן החזיקו, הודות למידע שזרם משני עברי הים, והדדיות זו העניקה לאוכלוסייה המשוועבדת של נוצרים, וכן לאוכלוסייה המשוועבדת של מוסלמים, הגנה מסוימת מפני יחס אכזרי או מתעלל. הגנה זו, שנולדה מתוך סבבים אלימים, עוצבה בסופו של דבר לכדי מערכת של זכויות בלתי כתובות, אשר הסדירו את חייהם של המשוועבדים.

הפרק השישי בספר מתמקד בהתעניינות הספרדית במגרב, בדגש על מפעלי המודיעין של ספרד בהקשר הגאופוליטי. הרשנון מראה כי חיבורים מלומדים חדלו לשמש מקור למידע אסטרטגי על המגרב דווקא עם עלייתם של מפעלי השבי והפדיון. זרימת המידע שהספרדים היו זקוקים לה בתקופה זו נגעה באירועי היום-יום שהתרחשו במגרב, וחיבורים שתיארו את האזור בקווים כלליים כבר לא התאימו למטרה זו. החליפו אותם דיווחים של שבויים, בעלי ספינות או סוחרים, וכן חיבורים שהתמקדו בפרטים וחוברו מתוך היכרות קרובה עם הסביבה. לטענת הרשנון, כל אלה מראים שלפחות בתודעה הספרדית, נותר העבר השני של הים התיכון גם במאה השבע עשרה כיעד צבאי שחשוב לתת עליו את הדעת. במקוד הפרק השביעי של הספר, שהוא גם פרק הסיכום, עומדת פרשה מסועפת אשר עירבה את כל גורמי הכוח האזוריים. מדובר בפרשייה שנגעה לניצורה של הילדה המוסלמית השבויה פטימה, על אף תשלום דמי פדיונה בידי הוריה באלג'יר. הרשנון מראה כי סוגיית השבי, ניסיון הפדיון, והמרת הדת הבלתי הפיכה של פטימה עירבו את הסולטן העות'מאני, הרשויות באלג'יר ובאלכסנדריה, הרפובליקה של ג'נובה, הרפובליקה של ונציה, הדוכסות הגדולה של טוסקנה, מלך ספרד והאפיפיור, לצד מעורבותם של נציגי מסדר הפדיון של הטריניטרים. הרשנון משתמש בניתוח הפרשה כדי להמחיש את התזה המרכזית שלו בספר, שלפיה מפעלי השבי והפדיון היו חלק מיחסי גומלין פוליטיים, כלכליים, חברתיים ודתיים על-מדיניים. הוא מראה כיצד מוקדי השפעה רבים משני עברי הים ניצלו את כוחם עד תום, דבר שהביא לתוצאה שאף אחד מהם לא רצה בה, באופן שעיצב את מפעלי הפדיון הספרדיים כך שהם חייבו ביזור תפקידים והסתמכות יתר על סוכני תיווך מגרביים, יהודים ומוריסקוס. ספרו החשוב של הרשנון, בתרגום המשובח והקולח לעברית של ברוריה בן ברוך, מלמד כי אין לצמצם את מפעלי השבי והפדיון לכלל מבצעים של אלימות בין מרחבים עוינים, לצד ביטויים של סולידריות דתית. כמו כן הוא מסביר כי אי אפשר לראות בהם ביטוי להתהוות של רשתות כלכליות או עיצוב מדיני של דרכי הים ותו לא. הקיום הקבוע של

אוכלוסייה משוללת חירות ומתחלפת יצר טווח רחב של השפעות הדדיות במישורים רבים. הרשנון מראה בצורה משכנעת כי הטיפול המתמיד בהשבתם של השבויים, מבלי לשים קץ לתופעה החוזרת ונשנית של השעבוד עצמו, קירב את המרחבים העוינים והפך את היחסים ביניהם ליחסי שכנות אינטנסיביים.